

שהבכור קטן, האב מתענה תחתיו. בסעודת מצוה אם מתרים לאכול, תליא במנהג המקומות.

(ז) בכור המתענה, אומר בתפלת המנחה, עננו. ואם הם כמה בכורים ומתפללין בצבור, לא ירד בכור לפני התבה, כי אין לומר עננו בחזרת התפלה בקול, כיון שהוא חדש ניסן.

ב' ניסן ח) המהדרים אופין המצות של מצוה בערב פסח אחר חצות היום, שהוא זמן הקרבת קרבן פסח. וכיון שאז הוא אחר זמן אסור חמץ, טוב שיבטל בפרוש את הפרורים, ויאמר בלשון שהוא מבין, עננו זה, כל פרורים שיפלו בשעת לישה ועריכה, וכן הבצק שידבק בכלים, אני מבטל ומפקיר אותם.

ט) והמים שרוחצין בהם את הכלים, צריכין לשפכן במקום מדרון, ושלא תהיה רצפת אבנים, כדי שיבלעו מהרה בקרקע, שאם ישפכן שלא במקום מדרון או אפלו במקום מדרון והוא רצפת אבנים, יש לחוש שמא יתקבצו במקום אחד ויחמיצו קדם שיבלעו בקרקע, ונמצא שיהיה חמץ ברשותו.

סימן קיד

דיני מכירת חמץ

א) ישראל שהיה לו חמץ שלו ברשותו בפסח, עובר בכל רגע ורגע על בל יראה ובל ימצא. והחמץ אסור בהנאה לעולם, ואפלו בטלו קדם פסח. ולכן מי שיש לו הרבה חמץ שאינו יכול לבערו מן העולם, צריך למכרו לגוי קדם הפסח בשעה שהוא עדין מתר בהנאה. ולא יהא ענין מכירת חמץ אצל האדם כמו מצות אנשים מלמדה, אלא צריך שיגמור בדעתו שהוא מוכרו באמת לגוי מכירה גמורה וחלוטה. ולא ימכור ביקר מן המחיר הראוי. ולאחר הפסח יבקש מאת הגוי שישלם לו את החוב. וכאשר ישיבהו שאין לו פסח, יבקש ממנו שיחזור וימכור לו את החמץ עם (החדר) בעד כך וכך. ולא יהא הדבר כחוכא בעלמא, אלא כדרך הסוחרים ממש.

ב) החמץ שהוא מוכר לגוי, צריך שלא יהא בביתו של ישראל.

must also fast. When the firstborn is a minor, his father fasts instead of him. Whether firstborn are permitted to eat at a mitzvah meal depends on the local custom.⁷

7) A firstborn who fasts should say *Aneinu* in the *Shemoneh esre* of *Minchah*. If there are many firstborn and they pray with the congregation, none of the firstborn should be the Chazzan, since *Aneinu* should not be said loud during the repetition of the *Shemoneh esre*, since it is the month of Nisan.

April 11 8) People who do the mitzvah meticulously bake the mitzvah-matzos in the afternoon of *erev Pesach*, which is the time when the Paschal lamb was offered. And because at that time *chametz* is forbidden, it is best to nullify the crumbs explicitly, by making the following statement: "All the crumbs that will fall off during the kneading and preparing, as well as the dough that will cling to the vessels, I hereby nullify and render ownerless."

9) The water with which the vessels are washed should be poured on a sloping place where there is no stone floor, so that it will be quickly absorbed in the ground; for by pouring it on level ground, or even in a sloping place with a stone floor, there is reason to be concerned that the water will gather in one place and become *chametz* before it is absorbed in the ground; thus there will be *chametz* in your possession.

Chapter 114

The Laws Concerning the Selling of Chametz

1) A Jew who has *chametz* in his possession on *Pesach*, continually transgresses the law, "No *chametz* must be seen in your possession" (Ex. 13:7) and "No *chametz* may be found in your home" (Ex. 12:19). Benefit of such *chametz* is forever forbidden, even if he nullified it before *Pesach*.¹ Therefore, if you own a great deal of *chametz* that you cannot do away with, you must sell it to a non-Jew before *Pesach*, while you are still permitted to derive benefit from it. You should not treat the matter of selling *chametz* as a routine formality. Rather, it should be your firm intention to actually sell the *chametz* to the non-Jew, in a firm and binding sale. You should not sell it for more than it is worth. After *Pesach* you demand from the non-Jew that he pay his debt, and when he replies that he has no money, you ask of him to resell the *chametz* to you (together with the room) for so-and-so-much. You should not make a mockery out of this matter, rather, it should be handled in a business-like manner.

2) The *chametz* sold to the non-Jew, may not remain in the house of the Jew. If

7. Our custom is to permit the first born to eat at a *Siyum* (the completion) of a *Maseches*, even though they, themselves, did not study it. (*Ibid.* 470:10)

1. Many later *Poskim* rule that this law applies, even if you made the search for *chametz* and also nullified the *chametz*, but others are lenient and rule that if you both searched for and nullified the *chametz*, it is not forbidden for benefit, since you fulfilled all that was required of you. Therefore, in a situation where there is a potential for great losses, this lenient opinion may be relied on. (*Mishnah Berurah* 448:25; also *Biyur Halachah*)

ואם הגוי לוקח את החמץ לתוך ביתו, מה טוב. ואם אי אפשר שיקחהו לביתו, צריך להשפיר לו את החדר שהחמץ מנח בו. וצריך לכתוב בשטר שם הקונה, ובכמה השפיר לו את החדר, ושאגב קרקע הקנה לו את החמץ המנח שם, ויפרוט את כל החמץ בכמה מכר לו, אבל אינו צריך לפרוט סכום המדות, ויוכל לכתב רק בעד כמה פל מדה עד למדידה. וכל מה שכתוב בשטר, ידבר עם הקונה גם בעלפה. ויקבל ממנו ערבון, ושאר המעות יזקוף עליו במלוה, ויהא הכל כתוב בשטר, וגם ימסור לו את המפתח מן החדר. חמץ שהוא בתוך כלי הצריך טבילה (כשלוקחו מגוי), לא ימכרנו עם הכלי, כי לאחר הפסח פשיחזור ויקנהו מן הגוי, יצטרף טבילה מחדש.

ג) לאחר שמכר לו את החמץ, אם ירא פן יקלקל שם הקונה, יכול גם הוא לתלות שם מסגרת לשמירה, או אם הקונה רוצה להפקיד אצל הישראל את המפתח, רשאי. אבל אסור שיניח הישראל חותם על החמץ.

ד) אם אינו יכול להשפיר לו כל החדר, מפני שהוא צריך גם כן להשתמש בו, יעשה מחצה לפני החמץ, וישפיר לו את המקום שעד המחצה, ויכתב כן בתוך השטר. גם יכתב שיש להקונה דריסת הרגל ללכת כרצונו אל המקום ההוא, וגם שאם ירצה הגוי הזה הקונה למכור את החמץ לגוי אחר בתוך הפסח או לישראל באסרו חג דפסח, יש לכלם דריסת הרגל ללכת שמה. וכן אם משפיר או מוכר לגוי חדר שצריכין ללכת שמה דרך רשותו של המוכר, צריך לכתוב כן בשטר, שיש לגוי הקונה ולכל הקונים שיביא שמה, דריסת הרגל ללכת שמה. ג' ניסן ה) אם הבית הוא אצל הישראל רק בשכירות מישראל אחר, אזי אינו יכול להשפירו לגוי לבית דירה בלי רשות המשפיר, לכן יתנה בפרוש עם הגוי, שאינו משפירו לו לדור בו, רק להחזיק בו כליו ומטלטליו. אבל לא ישפירו בפרוש להחזיק בו את החמץ, רק סתם להחזיק בו כליו ומטלטליו כרצונו. ומכל מקום אם המשפיר בעיר,

2. Most later *Poskim* rule that ownership of *chametz* in the room can also be transferred to the non-Jew, by means of the rental or sale of the room. This particular form of *kinyan* (ownership transferred), called *kinyan agav*, is considered, by many *Poskim*, the best form of *kinyan*, and it does not require that the articles, which are sold, actually be in the room. (*Ibid.* 448:17,19)

the non-Jew takes the *chametz* into his own house, so much the better. But if he cannot take it to his home, then you must rent to him the room in which the *chametz* is (stored). You must mention in the bill of sale the name of the buyer and the amount for which the room was rented, and that by means of the rental of the room, you are transferring to him the ownership of the *chametz* that is contained in it.² You should list all the *chametz*, stating the price of each item,³ but you need not mention their weights and measures. You may simply write how much you charge per measure. All that is written in the contract should be discussed orally with the buyer. You should take a deposit from him, and the balance of the purchase price should be considered as a loan. All of the above should be written in the contract. You must also deliver to the buyer the key to the room.⁴ If any *chametz* is in a vessel that requires *tevilah* (ritual immersion) when bought from a non-Jew, you should not sell it with the vessel, because (if you do sell it), then, after *Pesach*, when you buy it back from the non-Jew, you will have to immerse it again.

3) If, after you sold the *chametz*, you are afraid that the buyer may damage it, you are permitted to put an additional lock on the door to protect it;⁵ or, if the buyer wants to deposit the key with the Jew, he may do so. But it is forbidden for a Jew to put a seal on the *chametz*.

4) If you are unable to rent the whole room because you need part of it for your own use, you should make a partition⁶ in front of the place where the *chametz* is kept, and rent to the non-Jew the space (where the *chametz* is kept) up to the partition, and write this in the contract. You should also state that the buyer has the right of access to enter this place at will. You should also stipulate, that if this non-Jew, the buyer, wishes to sell the *chametz* to another non-Jew during *Pesach*, or to a Jew, the day after *Pesach*, all of these have the right to access there. If a Jew rents or sells to a non-Jew a room that is accessible only through the premises of the seller, it must be written in the contract that the non-Jew, the buyer, and any other buyers that he may bring there, should have the right to enter there.

April 12 5) If the house you live in was rented from another Jew, you cannot rent it to the non-Jew as a residence without the permission of the landlord. Therefore, you should expressly tell the non-Jew that you are not renting it to him as a residence, but only to keep his vessels and belongings there. You should not rent it with the stipulation that you are doing so to keep the *chametz* there, but generally to keep his vessels and belongings as he sees fit. Nevertheless, if the landlord is in town,

3. According to *Choshen Mishpat* 200:7, it is not necessary to list or state the price of each item. It is sufficient if the buyer agrees to rely on the evaluation of three people or even one person. This is the custom that is prevalent in our form of selling *chametz*.

4. It is also acceptable, if you tell him that you will make the key available to him, whenever he desires to enter to take his *chametz*. (*Ibid.* 448:12)

5. But if you lock the room, at the time of sale, in order to prevent the non-Jew from taking the *chametz*, the *chametz* is forbidden after *Pesach*, as stated in Paragraph 1. (See *Mishnah Berurah* 448:12; *Bi'ur Halachah* 448:3, *Shaar Hatzion* 28)

6. The partition should be at least ten *tefachim* high, and it should not be made with a sheet that moves to and fro. (*Mishnah Berurah* 440:12)